

Årsrapport 2025

KVANN (Kunnskap og Vern av Nytteplanter i Norge) - Norwegian Seed Savers er en nasjonal interesseorganisasjon for bevaring av plantemangfold. KVANN søker årlig om driftstilskudd fra landbruksdirektoratet til støtte av foreningens arbeid, som blant annet består i å tilgjengeliggjøre og distribuere frø og plantemateriale fra genbanker og klonarkiv til foreningens medlemmer. KVANN arrangerer også kurs, og driver annen informasjonsvirksomhet. Foreningen har til formål å fremme bærekraftig bruk av plantemangfold til hobbyavl i Norge iht. samarbeidsavtalen med Norsk genressurssenter og Bevaring og bruk av plantegenetiske ressurser - Handlingsplan for nytteplanter 2021-2025.

Jf. forskriftens § 4. Vurderingskriterier står det at prioriteringer og satsingsområder i de til enhver tid gjeldende handlingsplaner for bevaringsverdige husdyrraser, plantegenetiske ressurser og skogtregenetiske ressurser skal tillegges vekt. KVANN er omtalt i Bevaring og bruk av plantegenetiske ressurser - Handlingsplan for nytteplanter 2021-2025 med konkretiserte tiltak, og tiltakene lyder slik;

Den norske bruksgenbanken og foreningen Kvann gis økonomisk støtte til drift slik at de kan oppformere, sortsrense og selge/distribuere frø av bevart frøformert materiale. Den norske bruksgenbanken og foreningen Kvann gis økonomisk støtte til drift slik at de kan oppformere og selge/distribuere friskt vegetativt formert materiale som er bevart i de norske klonarkivene.

Samarbeid med Norsk genressurssenter er grunnlaget for etableringen av KVANN, og er en sentral del av foreningens vedtekter. Driftsstøtten fra landbruksdirektoratet bidrar til å forankre og prioritere foreningens fokus opp mot statlige målsettinger, og er en av grunnene til at KVANN til enhver tid etterstreber høy faglig kvalitet på vårt arbeid.

Foreningen KVANN har siden etableringen hatt sterk lojalitet til Norsk Genressurssenter og statens arbeid for å følge opp FN-traktaten. I løpet av 2025 har KVANN sammen med våre skandinaviske søsterorganisasjoner, med finansiering fra Nordisk ministerråd, etablert «nordisk frøallianse», et samarbeid for å styrke bevaring og utvikling av nordiske nytteplanters genetiske ressurser. Gjennom dette arbeidet har vi sett hvilken forskjell driftsstøtten og samarbeidet med offentlige etater i Norge har utgjort for å bygge opp KVANN som en seriøs aktør som jobber sammen med offentlige myndigheter mot et felles mål. Våre søsterorganisasjoner opptrer i mye større grad som protestbevegelser, som ikke føler tilsvarende ansvar for å styrke det offentlige bevaringsarbeidet. De prioriterer heller ikke egne ressurser til kommunikasjons- og opplæringsarbeid for å sikre overholdelse av lover og forskrifter.

I 2025 har Kvann driftet organisasjonen, med tilliggende laug, nettside og sosiale medier. Vi har arbeidet med å styrke laugene og Schübelernetttverket, utviklet og gjennomført prosjekter, og hatt over 100 arrangementer. Vi har hatt en medlemsvekst på over 15 %.

Vi har nådd våre mål for distribusjon av poteter og grunnstammer: Det er distribuert over 3000 virusrensede miniknoller av 10 ulike bevaringsverdige sorter poteter og over 4200 grunnstammer og podekvister av 12 bevaringsverdige eplesorter. På grunn av utfordringer med å få tak i virustestet podemateriale har KVANN gitt opplæring i hvordan man kan hente podekvist fra egne trær, beskjære på riktig måte, og redusere sykdom på frukttrær.

Med lavere driftsstøtte enn omsøkt måtte vi også i år nedprioritere uttaket av frø og vegetativt formeringsmateriale fra klonsamlinger/genbanker. Vi har likevel fått til fire satsinger basert på dugnadsarbeid: digital og fysisk frødeling mellom medlemmer, deling av vegetativt materiale fra løkhagen på Ringve og Verdenshagen, ivaretagelse av fire linjer av vossakvann, og testing av et nytt system for oppfølging av plantebevarere.

Drift:

I 2025 har Kvann driftet organisasjonen, med tilliggende laug (faggrupper), nettside og sosiale medier, slik at det finnes et grunnlag til å gjennomføre resterende aktiviteter. Vi har arbeidet med å styrke laugene og Schübelernetverket slik at aktiviteten rundt i hele landet kan vokse. Vi har fått på plass mer informasjon om urtearv og bevaringsverdige planter på nettsiden og sosiale medier. KVANN har hatt en medlemsvekst på rundt 15 %, stadig mer aktivitet på nettsiden og i sosiale medier, og vesentlig vekst i lokale aktiviteter. Vi har styrket organisasjonen med flere prosjektansatte, og har profesjonalisert arbeidet med regnskap, revisjon og medlemsoppfølging. Dette har gitt økte utgifter til administrasjon og drift, men er en nødvendighet for å kunne hente inn økte inntekter fra eksternt finansierte prosjekter.

Potet:

I 2025 har KVANN delt rundt 3000 virusrensede miniknoller av 10 ulike bevaringsverdige sorter poteter fra de offisielle samlingene, til interesserte innbyggere rundt i hele landet.

Bakgrunnen for at KVANN søker tilskudd til potetsatsingen, er for å kunne ivareta ovennevnte mandat sammen med å kunne distribuere virusrensede miniknoller av utvalgte mandatsorter, til hobbydyrkere med interesse for å dyrke og ta vare på disse sortene. Det er dyrt å virusrense potetsortene og dyrke frem miniknoller hos Overhalla Klonavlssenter, men nødvendig for å følge norsk lovgivning for settepotet. På bakgrunn av dette søkte KVANN midler for å opprettholde interesse, kunnskapen og bevaringen om gamle norske landsorter.

Potetlauget er et av plantelaugene i KVANN og ansvarlig for potetprosjektet. Potetlauget har 805 medlemmer (økt fra 788 i 2024) med interesse for potetprosjektet. Og interessen for dyrking av potet og gamle potetsorter har økt årlig siden potetprosjektet startet i 2018. Potetprosjektet administrerer og distribuerer virusrensede potetknoller, i samarbeid med Nibio Norsk genressurs-senter og Overhalla klonavlssenter.

Les mer om samarbeidet her: <https://www.nibio.no/tema/mat/plantegenetiske-ressurser/nytteplanter-i-norge/jordbruksplanter/potet> og <https://kvann.no/planteutveksling/potetprosjektet/>

KVANN har derfor prioritert å opprettholde potetprosjektet og gjennomført følgende aktiviteter:

1. Fortsette potetprosjektet og virusrense ca. 3000 miniknoller fra overhalla klonavlssenter, for å gjøre disse tilgjengelige for hobbydyrkere.
2. Formidling og kompetansebygging om gamle potetsorter

KVANN administrerer bestillinger og sender ut virusrensede miniknollene, som slik blir tilgjengelige til privat hobbydyrking for de som ønsker å dyrke og bevare disse sortene. Sortene som velges er gamle norske sorter og sorter som har bemerket seg sterke mot plantesykdommer. Prosjektet representerer en in situ bevaring av planteressurser, og majoriteten av miniknollene oppformerer til egne settepoteter som dyrkes påfølgende år hos mottakerne av miniknollene. Prosjektet gjør det mulig for hobbybrukere å få tak i og dyrke et mangfold av bevaringsverdige potetsorter, samtidig som de gamle norske potetsortene bevares og mangfoldet av landsorter opprettholdes.

For utfyllende informasjon om KVANN og foreningens bakgrunn, vedtekter og formål, se foreningens hjemmeside: www.kvann.no.

Mål og resultater for potetsatsingen

Hovedmålet for potetsatsingen er å opprettholde tilbudet om virusrensede miniknoller fra potetbankens mandatsorter (NGRS), slik som foregående år.

I 2025 har potetsatsingen innfridd hovedmålet for driftsåret og har distribuert 3299 miniknoller til 146 hobbydyrkere, i tillegg til rundt 50 deltakere på Hagemessa på Lillestrøm i forbindelse med foredrag om bevaringsverdige potetsorter.

KVANN stod selv for utsendelsen av miniknoller, for å redusere kostnadene i potetprosjektet. Denne økte dugnadsinnsatsen er mulig gjort gjennom driftsstøtten, men gir også økte utgifter til administrasjon, og portokostnader direkte til KVANN.

Mottakere av miniknoller representerer et bredt spredningsområde med poststedsadresser spredt over store deler av Norge. Oversikt over poststeder for forsendelsene i 2025: Asker, Herand, Jordet, Bergen, Oslo, Stjørdal, Tingvoll, Talvik, Valen, Stavanger, Tromsø, Granvin, Skutvik, Øystese, Vinjesvingen, Rollag, Brummundal, Nordagutu, Raufoss, Ådalsbruk, Tranøy, Tau, Vegårshei, Opphaug, Vassenden, Tjelta, Forsand, Lesja, Skonseng, Rosendal, Hovsherad, Nesttun, Honningsvåg, Sandvika, Valnesfjord, Oppegard, Espedalen, Hommelvik, Inderøy, Kleive, Frosta, Bryne, Bogen I Ofoten, Lindesnes, Krakhella, Skotterud, Trondheim, Årnes, Skjåk, Stokke, Kvelde, Sørumsand, Voss, Nykirke, Fredrikstad, Mosjøen, Brøstadbotn, Ørsta, Ranheim, Molde, Dal, Skudeneshavn, Arnøyhamn, Søreidgrend, Tretten, Ski, Tobøl, Hafrsfjord, Horten, Nannestad, Brandval, Gjerstad, Lom, Kongsberg, Søgne, Porsgrunn, Feiring, Espa, Kaupanger, Son, Haugesund, Slepden, Brårud, Herefoss, Vestby, Fana, Svinndal, Sømna, Bodø, Kristiansund, Halden, Mo i Rana, Lomen, Sørvågen, Åmot, Gamle Fredrikstad, Langhus, Lovund, Dverberg, Straumsjøen, Vik i Sogn, Førde, Naustdal, Ågotnes, Svanvik, Lunner, Ulvik, Hvalstad, Frekhaug og Bø i Telemark.

Sortene KVANN distribuerte i 2025: Abundance, Early Rose, Eggeplomme, Lang Svenske, Raudar Islandkar, Raude fra Skjåk, Sarpo Tominia, Svart/blå fra Skjåk, Tidlig blå Halden og Svart Valdres.

Aktiviteter:

April: Hagemesse med stand og foredrag om gamle potetsorter i Norge ved laugsleder Ingrid Indergaard.

August: Besøk i UiT arktiske hage for bilder og orientering fra Martin Hajmann om potetsamlingen der i år. Det er en glede å se at samlingen er utvidet fra i fjor og talte nå 11 ulike potetsorter fra Nord-Norge. Det viser at potetprosjektet kan føre til nye etableringer av potethager i botaniske samlinger. Noe potetlauget er svært fornøyd med, ettersom vi vurderer interessen i dag fra de som selv oppsøker kunnskap om poteter. Derfor er det en god investering å donere sorter til slike steder. Det gir en utstillingshage for inspirasjon, en faglig kvalifisert bevaring av sortene og øker bevisstheten til hvorfor gamle sorter har en verdi for både genetisk variasjon, men også i smak og egenskaper i dyrking.

Bevaring av poteter har også vært sentralt i KVANNs øvrige formidlingsarbeid, f.eks. på Bergen Blomstersjov i slutten av august. Temaet for foredraget her var beredskap gjennom bevaring, og det var rundt 50-70 engasjerte tilskuere.

Desember: Gjennomgang med NIBIO potetbanken, Norsk bruksbank og KVANN av svarene i spørreundersøkelsen vi gjennomførte i 2024. Svarene fra undersøkelsen skal brukes for å innhente dokumentasjon på bevarte sorter, erfaringer med sortene i ulike landsdeler og sortenes egenskaper.

I tillegg er potetlauget i KVANN aktivt hele året og svarer på henvendelser om gamle potetsorter

og henter inn resultater og erfaringer fra de som bestiller miniknoller, hver høst. Dette arbeidet er basert på frivillig innsats, og potetlauget svarer på e-post henvendelser og er aktive i:

1. Potetlauget, en fokusgruppe for poteter på KVANNs nettsider har 805 medlemmer: [Feed – Potet – K V A N N](#)
2. Facebookgruppen KVANNs potet laug 1069 medlemmer. [KVANNs Potet Laug | Facebook](#)

Ikke midler til å øke antall mandatsorter som kan tilbys i satsingen:

KVANN mottar og registrerer innkommende ønsker om potetsorter for virusrensing og tilgjengelighet. Det tar flere år fra et ønske om en potetsort fremsettes til det er mulig å tilby virusrensede miniknoller av en sort. NGRS har tidligere uttrykt et mål om å få inn fem nye sorter i prosjektet hvert år, men KVANN har forstått det slik at det har vært lite midler tilgjengelig til virusrensing av de resterende mandatsortene de siste årene. I 2024 søkte KVANN igjen om midler for å øke antall tilgjengelige potetsorter i prosjektet (utviklingsprosjekt-midler). Søknaden ble avslått, og det er derfor ikke funnet å være finansielt rom til å gjøre dette arbeidet. Det blir en del repriser i sortene som tilbys fra år til år. Det har derfor vært et langsiktig mål å skaffe midler for å kunne virusrense flere sorter fra potetbanken, for å øke mangfoldet i bevaringen av sortene og møte hobbydyrkerne sine interesser i størst mulig grad.

Frukt:

I 2025 har KVANN delt over 4200 grunnstammer og podekvister til epler, pære og kirsebær med medlemmer over hele landet. Det var 7 ulike typer grunnstammer, og podekvist av 12 ulike bevaringsverdige sorter epler. Den opprinnelige målsettingen var 2000 grunnstammer og podekvister, og doblingen viser at det er et stort ønske i befolkningen om å være med på å ta vare på de gamle fruktsortene. Alle podekvistene var forbeholdt podekursene, da det var svært vanskelig å få tak i virustestet podemateriale sesongen 2024/2025. Det vil si at de som bestilte grunnstammer brukte egen podekvist og dermed podet opp igjen sine egne gamle trær. For å bidra til at dette ble gjort på beste måte ble det utarbeidet informasjonsvideo med instruksjoner om hvordan man kan hente og ta vare på podekvist fra egen hage. I tillegg ble det gjennomført nettbaserte og fysiske kurs i beskjæring, og et grundig kurs om sykdommer på frukttrær.

Selv om de offentlige klonsamlingene er innholdsrike er det ikke alle sortene som er samlet inn, og det er viktig at hageeiere og andre fruktinteresserte sørger for å holde de gamle sortene i live fram til de eventuelt blir levert inn til bevaring. I tillegg til å være kulturarv og gi mangfold i matfatet, kan det genetiske mangfoldet som ligger i udokumenterte fruktsorter vise seg å være nøkkelen for å utvikle nye sorter i framtiden som kan takle det klimaendringene fører med seg av værforandringer og sykdomspress.

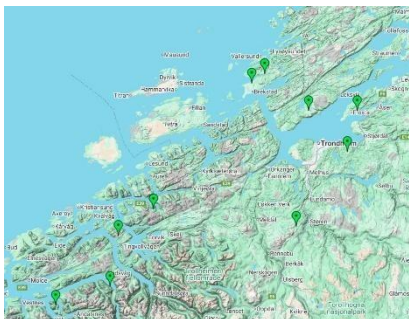
I løpet av 2025 er det blitt avgjort at NIBIO Njøs skal ha det nasjonale ansvaret for frukt og bær, og KVANN har hatt god dialog med Njøs om hvordan vi kan bidra i dette arbeidet. Høsten 2025 har KVANNs medlemmer valgt ut 5 bevaringsverdige eplesorter og tilsvarende pæresorter som er levert til virustesting fra NIBIO Njøs. I tillegg har Njøs klagjort 12 plommesorter. Alle disse blir distribuert gjennom KVANNs system, og vil bli pakket og utsendt på dugnad i mars 2026. Det som eventuelt ikke blir bestilt av medlemmene vil bli brukt på podekurs. Deler av pære-materialet er satt av til Baroniet i Rosendal, som jobber med å bygge opp igjen sin historiske pærehage. Det planlegges et podekurs for pære i Rosendal i mars 2026 for å bidra til starten på dette restaureringsarbeidet.

Med bakgrunn i samarbeidet med Njøs, og etablering av gode rutiner for bestillinger, pakking og utsending, har KVANN også inngått samarbeid med Sagaplant om distribusjon av podekvister fra deres sortiment. Dette reduserer kostnadene for begge parter, og gir fruktinteresserte over hele landet bedre tilgang til både gamle og nye sorter. Totalt kan man nå bestille godt over 100 ulike fruktsorter via KVANN, de fleste gamle og bevaringsverdige sorter, og alt man måtte trenge av grunnstammer og annet utstyr.

Frø og vegetative formeringsdeler

-Med bakgrunn i at vi fikk innvilget 120 000 mindre i driftsstøtte enn vi søkte om, så måtte vi dessverre også i år nedprioritere fokuset på frø og vegetativt formeringsmateriale. Vi har likevel fått til fire satsinger basert på KVANNs eksisterende systemer og dugnadsarbeid:

- Det digitale frødelingssystemet ble utviklet i 2024, og er blitt gradvis forbedret i løpet av 2025. Per dags dato ligger det 270 frøtilbud i denne oversikten, totalt i løpet av året har det vært over 600 tilbud. Hvert tilbud deles i snitt med rundt 3-5 personer. Frødelingsløsningen er beregnet på ikke-kommersiell deling mellom medlemmer, og formålet er først og fremst å ha dette i ordnede former, slik at vi kan sikre at det ikke skjer deling av «svartelistede» arter, og har mulighet for sporbarhet i tilfelle sykdom. I tillegg er det en måte vi kan observere videre oppformering og deling av frø som er hentet ut fra NordGen, og ha kontaktinformasjon til de som aktivt oppformerer og produserer disse. KVANN tillater ikke deling av frø og vegetative formeringsdeler gjennom våre sosiale mediekkanaler, og vi ser at våre medlemmer aktivt informerer om hvilke avgrensinger som ligger i lovverket og oppfordrer flere til å benytte KVANNs frødelingsløsning. For å ytterligere legge til rette for og oppfordre til frøsamling og -deling i ordnede former, har KVANN knyttet seg opp mot den internasjonale frøbyttedagen, som har vært arrangert i 20 år, den siste lørdagen i januar. I 2025 hadde vi slike arrangementer i Akershus, Vestland, Møre og Romsdal og Trøndelag.
- Fra løkhagen i Ringve botaniske hage og Verdenshagen er det delt 271 planter av 105 ulike sorter til 36 mottakere over hele landet. Løkhagen Chicago har trolig en av verdens største klonsamlinger av ulike typer løk, deriblant mange bevaringsverdige norske løker som er blitt samlet inn av KVANN.
- KVANN ivaretar 4 ulike linjer av vossakvann, samlet inn fra gamle kvanngarder på Vestlandet. Kun en av disse er bevart i NordGen, og det jobbes nå med å dokumentere og teste de ulike linjene slik at man kan ivareta dem best mulig for ettertiden. Vossakvann har en helt særegen betydning i Norge, siden det er den eneste grønnnsaken som er foredlet fra ville vekster her i landet, og siden er blitt spredt til andre land. Den har også stor betydning i et kulturarvperspektiv, og er nevnt flere steder både i kongesagaen og øvrig sagalitteratur. Flere av hagene i det historiske hagenettverket Schübelers hager har startet arbeidet med å etablere skikkelige kvanngarder, og kommunisere disse til besøkende.
- Vi har i 2025 vært i dialog med søsterorganisasjoner i andre deler av Europa og hentet

inn erfaringer på hvordan vi kan profesjonalisere arbeidet med bevaring og uttesting, og sikre god dokumentasjon av dette. Gjennom prosjektet LiveSeeding har en rekke aktører rundt i Europa, under ledelse av det sveitsiske forskningsinstituttet FIBL, testet systemet SeedLinked. KVANN fikk gratis prøvetilgang til dette systemet i 2025, og har startet opp et forsøk med dyrking av bønner til fullmodning i midt-Norge (Trøndelag og Møre og Romsdal). 10 deltakere har fått 1 bønnesort hver som skal testes

opp mot en kontrollsort som er lik for alle. Dette systemet ser ut til å kunne fungere godt for å systematisere arbeidet, og profesjonalisere oppfølgingen av plantebevarere.

Ansvar for vegetativt formerte grønnnsaker og urter er nå lagt til NIBIO Landvik. KVANN har deltatt i dialogen rundt dette, og er fra 2026 og utover forberedt på å bidra i arbeidet med å tilgjengeliggjøre disse plantene på linje med det arbeidet vi nå gjør for poteter og frukt.

Formidling av resultater

I 2025 har KVANN gjennomført over 100 arrangementer og en rekke ulike kommunikasjonsaktiviteter knyttet til tiltakene over, slik som:

- Digitalt kurs i frøsamling for frøbibliotek ble gjennomført i februar, mens fysiske kurs ble gjennomført i november i samarbeid med Urtearv-prosjektet. Totalt har over 150 deltakere fått kompetanse i innsamling og bevaring av frø. Fordi dette prosjektet er finansiert gjennom Sparebankstiftelsen DNB er den geografiske avgrensingen Østlandet, og kursene ble gjennomført på strekningen Telemark – Vestfold – Oslo - Østfold – Akershus. Det hadde selvsagt vært ønskelig å gjennomføre tilsvarende fysiske kurs i resten av landet.
- Det er produsert og delt en lang rekke artikler og filmer på nettsiden, sosiale medier, tradisjonelle medier og fagtidsskrift (blant annet Norske Hjem), osv.
- Totalt ble det gjennomført 12 pødekurs, fra Hvaler i sørøst til Stadsbygd i nord, og Ornes i vest. De fleste av kursene ble gjennomført i samarbeid med historiske hager i nettverket Schübelers hager, og alle kursene var etter godkjenning fra Studieforbundet Natur og miljø, slik at de over 230 deltakerne fikk kursbevis i henhold til deres retningslinjer. Det er denne kompetansehevingen i befolkningen som gjør det mulig å sikre ivaretagelsen av bevaringsverdige fruktsorter gjennom distribusjonen av pødekvist og grunnstammer.
- Treningen for plantebevarere har, som nevnt over, vært fokusert på frukt og belgvekster. Dette er både et løpende arbeid som man aldri kommer helt i mål med, fordi man hele tiden må påminne folk om viktigheten av sortsekthet og plantehele, men det er også et arbeid som KVANN stadig bygger bedre kunnskap, undervisningsmateriell, og rutiner for. Mye av det løpende arbeidet foregår i sosiale medier, hvor KVANN daglig bidrar til å orientere om Mattilsynets regler for deling av frø og vegetativt formeringsmateriale, forklarer hvordan man kan sikre god plantehele, og hvordan man unngår spredning av sykdommer. Med grunnlag i kurs og annen kompetanseheving de har fått fra KVANN bidrar også mange av våre aktive medlemmer i dette arbeidet. Særlig for hvitløk ser vi store utfordringer med at det er i ferd med å utvikle seg et svart og udokumentert marked for privat salg av settehviltøk. Det er mangel på norsk settehviltøk, og både hageeiere og mer profesjonelle dyrkere har utfordringer med at utenlandsk settehviltøk ikke gir gode nok resultater. KVANNs facebookgruppe for hvitløk har 7000 medlemmer, og i sesongen strømmer nye til hver dag. Våre frivillige og ansatte bruker mye tid på å fjerne innlegg med ulovlig salg, og å orientere om regelverket for såvareomsetting og omsetting av vegetative formeringsdeler.

Eksternt finansierte prosjekter:

Vi har hatt en vellykket oppstart av prosjektet Urtearv, et treårig prosjekt støttet av Sparebankstiftelsen DNB der vi skal samarbeide med museer og historiske hager på Østlandet om å samle inn gamle urter og kunnskap om hvordan de har vært brukt. Sentrale fagmiljøer som NAFKAM, Universitetet i Oslo v/Botanisk hage, og NordGen er også koblet på prosjektet, for å kvalitetssikre kunnskapsinnsamlingen, og bidra til å ivareta eventuelt nye sorter som blir samlet inn. Vi vil også benytte prosjektet til å bygge mer kunnskap om vossakvann, og å spre kunnskap og entusiasme om ivaretagelse av genressursene som ligger i gamle norske urter. Urtearvprosjektet har gjennomført en lang rekke kurs og arrangementer, fra fagseminar og foredrag om enkelturter, til populærvitenskaplige kveldssamlinger og opplegg rettet mot barn og familier. I månedsskiftet august/september samarbeidet Urtearv med Historiske hager om en rekke arrangementer i Nord-Norge, blant annet flerkulturelt urteverksted og diskusjonskveld om historiske vekster.

Fagseminar: Urtearv – planter i levende minne

Et høydepunkt i prosjektets første år var Urtearv fagseminar, gjennomført 20.–21. august 2025 på Linderud gård i Oslo. Seminaret kombinerte høy faglig kvalitet med bred formidling og inkluderte både voksenprogram og et eget barne- og familieprogram.

- Gratis og åpent barneprogram tilbud på Linderud gård
- Lekbasert læring, fortelling, smaking og sanselige opplevelser
- Profesjonell formidling tilpasset barn, ledet av erfarne formidlere
- Innlegg fra ledende fagpersoner innen urtearv, etnobotanikk, plantegenetiske ressurser og kulturhistorie, blant annet:
  - Stephen Barstow
  - Hildur Hauksdottir (Urtehagen på Domkirkeodden)
  - Anneleen Kool (Botanisk hage, Oslo)
  - Åsmund Asdal (NordGen og Svalbard globale frøhvelv)
- Verksteder, panelsamtaler og erfaringsdeling
- Tematikk som spente fra dyrking og bruk av urter til bevaring, genetiske ressurser og historiske perspektiv.
- Åpen konsert som del av seminaret, med fokus på levende tradisjon og kulturarv

Vi fikk tilleggstøtte fra Oslo kommune, grønne midler til urbant landbruk (se regnskap)

I samarbeid med Finnskogen Natur- og kulturpark har vi gjennomført prosjektet «**Så frø for bedre beredskap**» (se egen rapportering knyttet til «Opplysningstiltak i landbruket», [Så frø for bedre beredskap : barneskoleprogram – KVANN](#)). KVANNs rolle i dette prosjektet var knyttet til utvikling og testing av undervisningsopplegg, og på denne måten fikk vi spredt kunnskap og engasjement for frø og planter til barn og unge.

KVANN har over flere år bygd opp nettverk og samarbeid internasjonalt, blant annet gjennom deltakelse i paraplyorganisasjonen **Let's liberate diversity**. Sammen med våre skandinaviske søsterorganisasjoner fikk vi i år tildelt midler fra **Nordisk ministerråd** til å styrke det nordiske samarbeidet knyttet til bevaring av plantegenetiske ressurser. Det er gjennomført en webinarserie med kunnskapsdeling om lovverk, bevaringsarbeid, nordisk frøproduksjon, og mye annet. I starten av november inviterte KVANN med bortimot 10 norske organisasjoner på et møte i Danmark der vi jobbet med disse temaene, og hvordan samarbeidet kan videreføres.

EU bruker nå vesentlige ressurser i HorisontEuropa-systemet til å etablere partnerskap og samarbeid. Forskningsrådet er en sentral aktør inn i disse. KVANN søkte i vår om opptak i **AgroEcology Partnership** som living lab, basert på samarbeidet mellom alle våre medlemmer og samarbeidsaktører, som inkluderer alt fra hagefolk, bønder og småbrukere, offentlige myndigheter og skoler, forskningsinstitusjoner, og over 60 historiske hager i Schübeler-nettverket. Denne søknaden lyktes, og har videre resultert i deltakelse i to søknader om EU-støtte, som begge ser ut til å bli innvilget. Det ene prosjektet har åtteårig horisont og fokuserer på å bygge sterke nettverk mellom living labs og forskningsentra knyttet til agroøkologi, mens det andre fokuserer mer direkte på skoghager. Det første prosjektet vil bidra til å styrke KVANNs generelle internasjonale og nasjonale arbeid, særlig knyttet til forskning og samarbeid på tvers, mens det andre prosjektet vil kunne styrke arbeidet med skoghager og bevaringsverdige frukt- og bærsorter.

«Ta vare på fortida – tilgjengeliggjøre for framtida»

Schübelers hager-lauget er nå i innspurten på et større prosjekt med støtte fra Sparebankstiftelsen DNB, og jobber med en søknad for å etablere et nytt prosjekt.

Noen av de viktigste resultatene som er oppnådd den siste perioden:

- Mange hager har brukt midler til grunnarbeider og rehabilitering. Gjengrodde områder er ryddet, og det er tilført god jord og gjødsel. Grusganger, helleplattinger og trapper er satt i stand, gressbakker er sådd til og framkommeligheten inne i hagene er blitt bedre. Grunnlaget er lagt for en god bruk av hagene i framtida.
- Formidling: Flere har brukt midler til skilting, det kan være små skilt for å merke de enkelte plantene, eller større informasjonsskilt som forteller om spesielle tema eller hagens historie. Tilbudet som Schübelers hager forhandlet fram med abcGrafisk i Bardufoss er benyttet av noen. Et par hager har brukt noen av midlene til oppgradering av hjemmesider. Flere er flinke til å benytte nettverkets Facebookside til å fortelle om arrangementer og resultater.
- Om lag halvparten melder om aktiviteter for barn. Det kan være i samarbeid med skole eller barnehage, eller det kan være aktivitetsdager for familier. Populære aktiviteter er å sette løk om høsten og nyte resultatet om våren, eller det kan være å sette poteter og følge veksten gjennom sesongen. Kreativt verksted og historiefortelling med planter som aktører kan også nevnes som eksempler.
- De fleste hagene melder om aktiviteter, for eksempel innsamling og planting av lokale stauder, rydding og lusing, podekurs i regi av KVANN og kurs om urter i regi av prosjektet Urtearv. Det er både praktisk og populært å bruke Schübelerhagene som kursarena. Flere hager rapporterer om at de har arrangert egne foredrag, kurs og workshops. Ved Bø prestegård arrangerte de kurs i tørrmuring i forbindelse med arbeidet med veksthuset.
- Den økonomiske støtten har gitt mulighet til innkjøp av maskiner og utstyr for drift og vedlikehold. Noen nevner at de har fått tilrettelagt for vanntilførsel til vanning, flere har brukt deler av tilskuddet til lysthus eller veksthus, der de kan samle skoleklasser og andre besøkende under tak. Ved Øyer prestegård fikk tømmerlinja ved en lokal videregående skole oppdraget med å bygge lysthuset. Ved Hurdal gjestegård har de fått restaurert den gamle fontenen. Andre igjen brukt tilskuddet til å utarbeide hageplaner, som både tar hensyn til historien og til framtidig bruk.
- Flere har kjøpt trær, frukttrær, stauder og grønnsaker. Ved Melbu hovedgård har de fått profesjonelle til å beskjære store gamle trær for å sikre at ikke tørre greiner faller ned og skader folk i hagen, og ved Meldal prestegård skal de få hjelp til å beskjære de nye frukttrærne våren 2026. Mange legger vekt på å være et fristed for tradisjonelle vekster og et biologisk mangfold.

Alle hagene er tilgjengelige for lokalbefolkningen og andre, og de er høyt verdsatt. Flere melder om besøk av grupper til omvisninger.

Vi i ledelsen er imponert over hvor mye hagene har fått gjort for de tildelte midlene. Alle hagene har enten brukt alle midlene, eller de har disponert dem for bruk tidlig i 2026. Resultatene de har oppnådd er over all forventning, og det er lagt et solid grunnlag for det felles videre arbeidet.

2: Schübelers hager i framtida: vil hagene være et viktig supplement til KVANNs virksomhet.

Schübelers hager er nært knyttet til KVANNs virksomhet. De kan fungere som reservathager for norske tradisjonsplanter og trær, og man kan prøve ut planter under ulike dyrkingsforhold, i professor Schübelers ånd. De vil være kurs- og samlingssteder for KVANNs virksomhet. De

kan fungere som demonstrasjonshager for publikum og allmennheten. Ikke minst vil de være viktige støttespillere i den store dugnaden sammen med NIBIO/Norsk genressurs-senter og klonarkivene for å ta vare på historiske planter.

Vi vil arbeide for å styrke og bygge nettverket på tvers, slik at hagene samarbeider bedre og hjelper hverandre. Dermed vil de få en økt faglig kvalitet og dybde i restaureringen av historiske hager.

Støtten har gitt støtte til en ny utvikling i KVANN, både faglig og administrativt. Det har vært med på å muliggjøre ansettelsen av en daglig leder, noe som er en uvurderlig støtte for Schübeler-ledelsens arbeid. Dette har generert flere prosjekter, inkludert prosjekter støttet av EU-midler og midler fra andre sparebankstiftelser etc.

Både administrasjonen og regnskapsarbeidet er blitt profesjonelt, med bankkonti som styres godt og gir gode renteinntekter. Kursvirksomheten er videreutviklet, med blant annet 15 podekurs i Schübelerhager våren 2025. Hjemmesiden er oppgradert og den er blitt mer dynamisk med flere funksjoner, som kursing, påmeldinger og betaling etc. Både Facebook og hjemmesiden gir god og utadrettet informasjon. Årshjulet viser en god planlegging og en fantastisk utvikling.

Schübelers hager har økt fra 35 til nærmere 70 på tre år, og flere står i "kø" for å bli medlem. Fra begynnelsen var det mest gamle prestegårdshager, men etter hvert har flere museumshager, felleshager, bygdetun og private hager kommet med.

Artsliste:

Allium delt fra Løkhagen på Ringve og Verdenshagen:

Luftløk Lindesnes Fyr 239
Luftløk Sandholmen, Dønna 241
Luftløk Sola 245
Luftløk Vollsveien på Jar, Bærum 250
Hvitløk Aleksandra
Hvitløk Estisk Rød
Hvitløk German Hardneck
Hvitløk Valdres
Allium canadense Bulbiliferous form
Allium "Wietse løk"
Allium angulosum x nutans "Norrlandsløk fra Lund"
Allium brevistylum
Allium caeruleum
Allium caeruleum (bulbiller)
Allium carinatum Pulchellum
Allium carinatum Pulchellum Album
Allium carolianum
Allium carolinianum
Allium cepa Perutile
Allium cernuum «Alan Kapuler»
Allium cernuum «Draglans»
Allium cernuum «Dverg Hvit»
Allium cernuum Mørk Form
Allium cernuum Pink Giant
Allium cernuum Tall White
Allium crenulatum
Allium cyaneum
Allium cyathophorum
Allium douglasii
Allium fistulosum «Eks-Salatnyj 35»
Allium fistulosum Aprelskiy
Allium fistulosum Ludmillas Datcha
Allium fistulosum Mossby Smedja
Allium flavum "Blue Leaf"
Allium hookeri var muliense
Allium jesdianum Ex-Purple King
Allium lenkoranicum
Allium lusitanicum
Allium maximowiczii var shibutsuense
Allium moly
Allium moschatum
Allium nutans "Isabelle"
Allium nutans Caroline
Allium nutans Isabelle
Allium nutans Lena

Allium nutans x senescens Runåbergs
Allium ochotense Nagano
Allium ochotense Tromsø / Kirovsk
Allium ochotense Yuzawa
Allium paniculatum Dwarf Selection
Allium ramosum
Allium rotundum subsp jajlae
Allium sativum Alksandra
Allium sativum Estisk Rød
Allium schoenoprasum "Dverg hvit"
Allium schoenoprasum Agdenes Fyr
Allium schoenoprasum subsp alpinum
Allium schoenoprasum subsp boreale Leiknes
Allium schoenoprasum subsp boreale Røst
Allium schoenoprasum subsp boreale
Stonglandseidet. Sokkelma
Allium schoenoprasum subsp. sibiricum Hokkaido
Allium schoenoprasum var foliosum
Allium schoenoprasum var orientale
Allium schoenoprasum var. yezomonticola
Allium scorodoprasum Homborsund Fyr 225
Allium scorodoprasum Skåtøy
Allium senescens "Sierui"
Allium senescens "Sommerfugl"
Allium senescens x nutans "Litauen"
Allium spirale
Allium splendens
Allium stenodon
Allium suaveolens
Allium ursinum
Allium validum
Allium victorialis Any
Allium victorialis Any
Allium victorialis Ex-Granvin
Allium victorialis Ex-Landegode
Allium victorialis Ex-Massif Central
Allium victorialis Ex-Vestvågøy
Allium victorialis Kola
Allium wallichii Drake
Allium wallichii Lancaster
Allium x cornutum
Allium x nutans Flackeboløk
Allium x nutans Høgskolen Dalarna
Allium x proliferum Egyptian
Allium x proliferum Forsan
Allium x proliferum Slovakia

Podetkvister av eple delt gjennom podetkurs:

Raud Säfstaholm,
Åkerø,
Løeple,
Raud Fuhr,
Gul gravenstein,
Raud Melba,
Signe Tillisch,
Askepott,
Ingrid Marie,
Säfstaholm,
Silkeple,
Kjølbergeple

Potet

Abundance,
Early Rose,
Eggeplomme,
Lang Svenske,
Raudar Islandskar,
Raude fra Skjåk,
Sarpo Tominia,
Svart/blå fra Skjåk,
Tidlig blå Halden
Svart Valdres.

Bønner til test av SeedLinked-systemet:

Eisbohne PHA 12438
Vokstangbønne fra Letland
Oetinghauser Eisbohne PHA 14079
Einlochbohne PHA 14292
Gold of Bacau
Ukrainske buskbønner
Prinsesse x Blauhilde F4 "Earliest
selection"
Eisbohne PHA 1125
Eisbohne PHA 12101
Nadeshda
Snowcap

Se i tillegg: [Oversikt over genetiske ressurser KVANN bidrar til å ivareta – K V A N N](#)